

INFORMERAR

Hur du uppfyller miljöbalken i förskola, skola och fritidshem

Du som driver en förskola, skola och/eller ett fritidshem har ansvaret för att verksamheten inte orsakar olägenheter för människors hälsa eller skada på miljön. Detta finns beskrivet i miljöbalken och dess följdlagstiftning. Som ansvarig för verksamheten måste du ha de kunskaper som krävs för att uppfylla bestämmelserna i miljöbalken.

Syftet med miljöbalken är att främja en hållbar utveckling så att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. Du är också ansvarig för att barnen serveras säkra och näringsriktiga livsmedel.

I den här skriften som ursprungligen producerats av miljökontoret i Uppsala kommun har vi samlat det viktigaste om hur miljöbalken och dess följdlagstiftning styr verksamhetens utformning. Det handlar om vad lagen säger, om anmälningsplikt, miljökontorets tillsyn samt vikten av kunskap och bra rutiner. Längst bak finns en liten checklista och en sida med hänvisningar till var du kan hitta mer information.

Miljöbalkens hänsynsregler gäller alla

I miljöbalkens andra kapitel finns grundläggande hänsynsregler. Dessa gäller alla och styr all verksamhet. För anmälningspliktiga verksamheter som förskola, skola och fritidshem gäller dessutom preciserade krav på egenkontroll.

Fastighetsägaren som hyr ut lokalen ansvarar för sin del. Du som är verksamhetsutövare delar alltså på ansvaret med fastighetsägaren när det gäller lokaler för undervisning och barnomsorg. Det är därför viktigt med en tydligt dokumenterad ansvarsfördelning mellan verksamhet och fastighetsägare.

1§ Beviskrav

Det är verksamhetsutövaren som ska visa att verksamheten uppfyller hänsynsreglerna och att den inte orsakar skada på människors hälsa eller miljön (2 kap. 1 § och 26 kap. 19–22 §§ miljöbalken).

2§ Krav på kunskaper

Alla som bedriver en verksamhet, planerar att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska kontinuerligt skaffa sig behövlig kunskap för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller negativ påverkan. Verksamhetsutövaren ska ha aktuell kunskap om sin egen verksamhet och om de regler som gäller för verksamheten (2 kap. 2 § miljöbalken).

Anmälningssplikt enligt miljöbalken

Den som avser att starta en förskola, skola, fritidshem och liknande verksamhet måste göra en anmälan enligt miljöbalken innan verksamheten påbörjas (38 § i förordning 1998:899).

En anmälan ska göras när verksamheten ändras så pass mycket att det är av betydelse för människors hälsa och miljön. Anmälningssplikt gäller t.ex. om en skola eller förskola utökar med nya lokaler, om skola påbörjar förskoleverksamhet i sina lokaler eller om man startar ett fritidshem i en redan anmäld verksamhet.

Syftet med anmälan är att miljö- och samhällsbyggnämnden ska få möjlighet att i förväg ta ställning till om den anmälda verksamheten och dess lokaler kan godtas ur miljö- och hälsosynpunkt. Vi får också en möjlighet att ge råd, begära förändringar eller förbjuda att verksamheten startar.

Anmälan ska göras senast sex veckor innan verksamheten avser att starta. Möjligheterna att lokaler och utrustning utformas på ett bra sätt från början ökar dock om verksamhetsutövaren i ett tidigt skede tar kontakt med miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen. Felaktiga lösningar kan vara problematiska för verksamhetsutövaren att åtgärda i efterhand.

Miljösanktionsavgift om anmälan saknas

Om anmälan kommer in för sent eller uteblir måste en miljösanktionsavgift påföras verksamhetsutövaren på grund av att kraven enligt miljöbalken inte uppfyllts. Beloppet är fastställt i en särskild förordning (1998:950). Avgiften beslutas av miljö- och samhällsbyggnadsnämnden och tillfaller staten.

Avgifter för anmälan och tillsyn

För handläggning av anmälan tas en avgift ut. Förskolor och skolor betalar även en avgift för tillsyn enligt en av kommunfullmäktige antagen taxa.

Pedagogisk verksamhet kräver ingen anmälan men ska uppfylla Miljöbalken 26 kap 19 § om att fortlöpande planera och kontrollera verksamheten för att motverka olägenheter för människors hälsa och miljö.

Egenkontroll – ett krav och ett kvalitetsverktyg

Eftersom lokaler för förskola, skola och fritidshem är anmälningspliktiga gäller också förordningen om egenkontroll (1998:901). Du som driver verksamheten har ansvaret för att lagstiftningens och myndighetens krav följs genom egenkontroll. En fungerande egenkontroll ska redovisa hur du säkerställer att lokalerna är bra och att verksamheten tar hänsyn till både hälsa och miljö.

Ansvar

Ansvarsfördelningen för frågor som omfattas av miljöbalken ska vara dokumenterad. Åtgärder försenas ofta på grund av oklarheter i ansvarsfördelningen.

Här är några viktiga frågor:

- *Är ansvaret för egenkontroll fördelat mellan dig som verksamhetsutövare och fastighetsägaren? Finns avtal med andra*
- *Vem har det organisatoriska ansvaret för de frågor som gäller för din verksamhet enligt miljöbalken? Är detta dokumenterat?*
- *Har du kännedom om de lagar och förordningar som gäller för din verksamhet? Hur uppdateras informationen?*
- *Vem ansvarar för uppdatering av egenkontrollen, till exempel rutiner, ansvarsfördelning och kontaktuppgifter?*

Risker

Oberoende av om ansvaret för kontroller, utredningar och/eller åtgärder ligger på fastighetsägaren, eller någon annan, måste den som ansvarar för verksamheten ha kunskap om riskerna. Det innebär att du som är verksamhetsutövare löpande ska undersöka och bedöma riskerna med verksamheten utifrån hälso- och miljösynpunkt. Detta ska vara dokumenterat. Exempel på faktorer, förknippade med lokaler för barnomsorg och skola, som kan påverka hälsan och miljön negativt är fukt, mögel, radon, brister i ventilationen, avfalls- och kemikaliehantering, otillräcklig städning, buller, golv- och lufttemperatur.

Rutiner

För att minska miljö- och hälsoskyddsriskerna måste det finnas rutiner för kontinuerlig kontroll av lokalerna. Det är även viktigt att rutinerna är dokumenterade för att de ska kunna följas av alla. En väl genomtänkt dokumentation underlättar bedömning och uppföljning av de risker som verksamheten medför. Ett bra sätt att successivt kontrollera sina lokaler och sin verksamhet är att utforma en checklista som regelbundet prickas av vid exempelvis skyddsronder.

Verksamheten kan behöva rutiner för:

- *Underhåll av lokaler, inredning och annan utrustning.*
- *Hantering av klagomål.*
- *Städning där det framgår hur, hur ofta och av vem städningen ska utföras.*
- *Hygien- och smittskydd.*
- *Olyckor och andra tillbud, till exempel allergireaktioner.*
- *Hantering av avfall och kemikalier.*
- *Regelbunden kontroll av ventilationen.*

Egenkontroll är ett kvalitetsverktyg!

Tänk på att en dokumenterad egenkontroll även fungerar som ett kvalitetsverktyg. En fungerande verksamhet i välskötta lokaler är en lönsam investering. Exempelvis leder eftersatt underhåll av lokalen ofta till krångliga och kostsamma reparationer. Med en fungerande egenkontroll upptäcker ni brister och fel i verksamheten som kan påverka hälsan, lokalen eller på utrustning och rutiner innan de orsakar skada och olägenheter.

Miljöbalken reglerar inte frågor om arbetsmiljö, men det finns stora likheter mellan arbetsmiljölagstiftningens krav på systematiskt arbetsmiljöarbete och miljöbalkens krav på egenkontroll. Dessa kontroller kan med fördel samordnas. Även livsmedelslagstiftningen innehåller krav på egenkontroll.

Miljön inomhus

Du som driver verksamheten ansvarar för att den är anpassad till både den inre och yttre miljön. Den inre miljön beskriver lokalens utformning. Den yttre miljön är området utomhus.

Lokalyta och toaletter

I förskolan rekommenderas minst 7,5 kvadratmeter per barn där barnen vistas. Takhöjden har bland annat betydelse för luftens kvalitet och ska vid nybyggnation inte vara lägre än 2,7 meter i undervisningslokaler.

Det ska finnas tillräckligt med toaletter. I förskolor bör det finnas minst en toalett för varje påbörjat 10-tal barn och i skolor minst en toalett för varje påbörjat 15-tal elever. Både på förskolor och skolor ska det dessutom finnas minst en separat personaltoalett. Särskild toalett krävs för livsmedelspersonal.

Ventilation

Luften i en lokal förorenas kontinuerligt av människor, byggmaterial och inredning med mera. Dålig ventilation kan ge upphov till bl.a. allergiska besvär, huvudvärk, trötthet, klåda och irritationer i ögon och luftvägar.

För att minska risken för hälsobesvär ska ventilationen vara anpassad för befintlig verksamhet och regelbundet skötas om. Ventilationens luftflöden ska vara anpassade efter hur många personer som vistas i byggnaden, men även till hur många personer som vistas i varje rum.

Ventilationen bör ha fläktstyrd till- och frånluft med ett tilluftsflöde på minst 7 l/s per person samt ett tillägg på minst 0,35 l/s per kvadratmeter golvyta. Har ventilationen filter är det viktigt att dessa byts regelbundet och det är lämpligt att byta ut dem i augusti innan skolstarten samt på våren då pollensäsongen börjar.

Kontrollera ventilationen

Fastighetsägaren är skyldig att regelbundet kontrollera fastighetens ventilationssystem med hjälp av en behörig besiktningsman. Det kallas för obligatorisk ventilationskontroll, och för skolor samt förskolor ska ventilationssystemet kontrolleras vart tredje år. Tänk på att en godkänd kontroll inte är en garanti för att ventilationens luftflöden är anpassade efter det antal personer som normalt vistas i

lokalen. Fastighetsägaren kan lämna uppgifter på hur många personer lokalens ventilation är dimensionerad för. Ett enkelt sätt att kontrollera ventilationens funktion är att mäta koldioxidhalten. Om koldioxidhalten överstiger 1 000 ppm i ett rum vid normal användning kan detta vara en indikation på att ventilationen inte är tillräcklig. Finns det misstankar om att ventilationen inte fungerar tillfredsställande, eller att luftflödena inte är anpassade till antalet personer som vistas i lokalen, bör du se till att ventilationen kontrolleras och att luftflödena mäts upp.

Vädra effektivt

Före och efter större samlingar är det viktigt att vädra ut lokalen eller rummet. Vädningen bör ske kort och effektivt, maximalt i cirka fem minuter, genom korsdrag med flera fönster öppna samtidigt.

Temperatur

Lufttemperaturen är en viktig faktor för ett bra inomhusklimat. Den bör vara mellan 20 och 23°C.* Golvtemperaturen ska helst vara mellan 20 och 26°C och får inte vara lägre än 18°C. Skillnaden i temperaturen vid 0,1 respektive 1,1 meter över golvet bör vara mindre än 3°C.

Det kan behövas avskärmning av solen för att lufttemperaturen inte ska bli för hög. För att minska risken för problem med drag bör luftens medelhastighet inte överstiga 0,15 m/s.

** Tänk på att en grads ökning av inomhustemperaturen medför cirka fem procent högre energiförbrukning och därmed ökade kostnader samt i förlängningen ökade utsläpp av växthusgaser.*

Fukt

Det finns en stark koppling mellan fuktskador i byggnader och hälso-problem. Fukt kan orsaka tillväxt av mögel och bakterier som avger kemiska ämnen. Kemiska ämnen kan också frigöras från byggnadsmaterial, vilket i sin tur kan ge upphov till hälsoproblem. Tecken som påvisar fuktskada kan vara missfärgning, avvikande lukt och bubblor i matta. Misstanke om fuktskada ska alltid utredas. Kontrollera att det inte finns fuktskador innan en ny lokal tas i bruk. En gammal fuktskada som är felaktigt åtgärdad kan också orsaka hälsoproblem. Fuktskadat material bör nästan alltid bytas ut.

Varmvatten

För att minimera risken för tillväxt av bakterier, som Legionellabakterier, ska temperaturen på varmvattnet i kranar och ledningar ha tillräckligt hög temperatur och ledningarna ska vara utformade så att vattnet inte blir stillastående. Vattnet i varmvatten-beredare, ska ständigt hålla en temperatur på minst 60°C. Varmvattnet i ledningarna ska vara minst 50°C.

Där det finns risk för skällning (kranar där små barn själva använder varmvattnet) får reglering av varmvattnet till lägre temperatur ske först vid blandare. Regleringen ska vara fackmannamässigt utförd. Kontakta fastighetsägaren om du är osäker.

Dagsljus

Rum där barn vistas mer än tillfälligt, till exempel lekrum och matrum, ska ha god tillgång till direkt dagsljus. Fönsterytan bör vara minst tio procent av golvytan. Barnen bör även ha möjlighet till utblick. Det innebär att källarlokalerna i allmänhet är olämpliga för barnomsorg.

Tänk på att använda energieffektiv belysning! Använd gärna de energi-effektiva LED-lamporna (ljusdiodlampor) i prydnadsbelysning som är åtkomliga för barn. Dessa lampor är hållbara och ger inga utsläpp av det giftiga ämnet kvicksilver (Hg) om de går sönder.

Ljud och akustik

Kontinuerliga ljudnivåer från installationer, exempelvis ventilation, ska inte överstiga 30 dBA i lokalen. Dessutom finns det riktvärden för lågfrekvent buller i lokalen. För att det ska gå att uppfatta tal samt för att minska risken för höga ljudnivåer är det viktigt att efterklangstiden (ekot) i lokalerna är kort. Efterklangstiden definieras som den tid det tar för ljudtrycksnivån i ett rum att sjunka 60 dB sedan ljudkällan stängts av. Detta är beroende av rummets volym och hur stor ljudabsorptionen är i rummet. Ju större den ljudabsorberande ytan är desto kortare efterklangstid. Lokaler där barn kan vara högljudda när de leker bör anpassas efter detta. Ljuddämpande tak, kuddar under stols- och bordsben och minskning av hårda ytor är några exempel på åtgärder.

Radon

Radongashalten ska alltid kontrolleras i lokaler för skola och barnomsorg, minst var 10-15:e år. Radongashalten får inte överstiga 200 becquerel per kubikmeter (Bq/m³). En väl injusterad ventilation har stor betydelse för att sänka radongashalten i inomhusluften.

Allergi

Idag är det vanligt med sjukdomar som är kopplade till överkänslighet, exempelvis allergi. Personer som inte är överkänsliga kan med tiden få besvär med anledning av lokalerna och dess inredning. För att förebygga besvär i förskolan, skolan eller på fritidshemmet ska du tänka på följande:

- *Ta reda på vilka allergier som barn och personal har.*
- *Ta fram rutiner för det förebyggande arbetet med allergifrågorna.*
- *Dokumentera rutiner och riskhantering.*
- *Samordna det förebyggande arbetet med det övriga miljö- respektive arbetsmiljöarbetet.*
- *Incidenter, till exempel ett astmaanfall, ska alltid följas upp och dokumenteras.*
- *Vissa växter bör tas bort från klassrummet eller avdelningen. Undvik att ta in ris och hyacinter. Böcker över växter som är lämpliga och mindre lämpliga finns att beställa på Astma- och Allergiförbundets hemsida under rubriken Informationsmaterial.*
- *Parfym och rengöringsmedel med stark doft bör undvikas i lokalerna.*
- *Städningen på de allergiska barnens avdelning eller klassrum behöver ofta utökas. Det får inte medföra att städresurserna för andra avdelningar minskar.*

Smittskydd och hygien

För att minska risken för smittspridning är det viktigt att det finns fasta rutiner för handtvätt och personlig hygien för både barn och personal. Det ska till exempel finnas hygienrutiner för blöjbyten, toalettbesök och måltider. För handhygien ska det alltid finnas flytande tvål och engångshanddukar på alla toaletter. Det bör finnas rutiner för vad personal och föräldrar ska göra vid infektionssjukdomar och hur leksaker och annat material ska rengöras.

Städning

En välstädad och ren miljö är viktig för att alla ska må bra. Det är viktigt att ha kontroll på städningen och använda rätt metoder på rätt material. Ta därför reda på vilka städmetoder som krävs för de olika utrymmena och deras ytskikt. Tänk på att separat städutrustning behövs för olika rum.

Städrutiner ska upprättas där det framgår vem som städar, var, hur och hur ofta. Här ska även storstädning och rengöring av textilier, möbler och leksaker ingå.

Frekvens

Rum där barn och elever vistas stadigvarande samt hygienutrymmen ska städas dagligen. Utökad städning kan behövas av särskilt belastade miljöer. Högt belägna horisontella ytor, ventilationsdon, lampor och liknande ska städas i den omfattning som behövs för att undvika att damm samlas. Stoppade möbler bör dammsugas varje vecka och textila mattor varje dag. Gardiner, draperier, textila leksaker, utklädningskläder, madrasser med mera bör tvättas minst två gånger per år.

Metoder

Med torra städmetoder, där elektrostatiskt laddade eller fuktiga dukar och moppar används, virvlas mindre damm upp och färre kemiska produkter behöver användas. Våta metoder, till exempel svabbing, bör användas i begränsad utsträckning men behövs när det är hårt smutsat. Tänk på att torka av efteråt eftersom kvarvarande fukt kan ge upphov till mikrobiell tillväxt samt dålig lukt från golven om de är känsliga för vatten. När dammsugare används ska den ha ett effektivt filter för utblåsningsluften så att små partiklar inte kommer ut i luften igen. Små partiklar tar sig lättare ner i de nedre luftvägarna än större och kan därmed orsaka hälsoproblem. Det är lämpligt att vädra i samband med dammsugning.

Förutsättningar för en bra städning

Utforma utemiljöer och entréer så att inte smuts dras in i lokalerna i onödan. Eftersträva även lättstädade miljöer. En lättstädad möblering underlättar renhållningen av golvet. Att även övriga ytor hålls fria är en viktig förutsättning för att städningen ska kunna ske optimalt. Delaktighet från personal, elever och barn är betydelsefullt. Det kan innebära att man ställer upp stolar och håller bord fria så att det går lättare att städa.

Material, böcker, leksaker, madrasser och liknande förvaras bäst i skåp för att undvika onödiga dammansamlingar. Ju mer öppna ytor desto mer damm förekommer i inomhusluften. Städningen bör ske innan verksamheten starta eller tidigast två timmar efter verksamhetens slut eftersom det är först då som dammet lagt sig på ytor

och därmed kan städas bort. Forskning visar att hur ofta städningen genomförs har störst betydelse för mängden damm och allergener i inomhusluften.

Ju oftare städning – desto renare lokaler med lägre dammhalt!

Vid regelbunden städning behövs dessutom oftast bara vatten och ett fåtal rengöringsmedel. Välj rengöringsmedel anpassat till det material som ska rengöras och tänk på att inte överdosera. När städbolag anlitas bör man välja ett företag med kvalitetssäkring/certifiering som har kunskap om hur städningen ska anpassas till just er lokal.

Kemikaliehantering

Samtliga kemiska produkter som hanteras inom verksamheten, och som kan innebära risker ur hälso- och miljösynpunkt, ska hållas inlåsta samt avskilda från livsmedel.

Exempel på sådana produkter är maskindiskmedel, fixervätska för teckningar, målarfärger och tändvätska. Dessa produkter är märkta med en farosymbol. Produkterna ska dessutom vara tydligt märkta med bland annat skyddsanvisning, innehållsuppgift och doseringsanvisning.

Det måste finnas en förteckning över samtliga kemiska produkter som används inom verksamheten och som kan innebära risker ur hälso- och miljösynpunkt. Av förteckningen ska framgå produktens namn, produktens användning, information om hälso- och miljöskadlighet samt klassificering avseende hälso- och miljöfarlighet. För varje faroklassad kemisk produkt ska ett så kallat säkerhetsdatablad införskaffas och förvaras lätt tillgängligt. Säkerhetsdatabladet erhålls via leverantör eller tillverkare.

Användningen av kemiska produkter som innebär en risk för hälsan eller miljön bör minimeras. De kemiska produkter som har ett mindre farligt alternativ ska bytas ut enligt produktvalsprincipen (se 2 kap. 4 § miljöbalken).

Utomhus

Det är viktigt för barnens hälsa och välbefinnande att det finns tillräckligt stora och ändamålsenliga rast- och lekytor utomhus. Om gården ligger i direkt anslutning till en lekpark eller naturområde och en ändamålsenlig samplanering kan ske kan verksamhetens egen lekyta vara mindre. För de minsta barnen bör det dock finnas tillräckliga ytor på förskolegården.

Gården bör ligga i direkt anslutning till byggnaden. Gården bör ha ett soligt och vindskyddat läge och ligga i trafiksäker miljö. Den bör vara fri från störande trafik, buller och luftföroreningar. I syfte att minska direkt solexponering behöver förskolegården förläggas och utformas så att det sommartid finns tillräckligt stora solavskärmade ytor för barnen. Det kan till exempel ske genom placering och utformning av byggnader eller andra anläggningar, utformning och placering av förskolegården eller genom planteringar av tillräckligt stor och tät växtlighet.

Förskolegården bör utformas så att barn och personal lockas till att vara utomhus. Studier har visat att barn som har förskolegårdar som är spännande – med klätterträd, buskage och nivåskillnader – är mer ute under höst, vinter och vår, även vid dåligt väder, jämfört med barn på förskolor med enformig gård. Barn som har tillgång till en rik utomhusmiljö rör sig mer fysiskt och utsätts för mindre skadligt UV-ljus än de barn som vistas i en fattig utomhusmiljö. Att vistas utomhus i en stimulerande miljö har också visat sig ha stor betydelse för till exempel barnens koncentrationsförmåga.

Rökning

Enligt tobakslagen (1993:581) får inte rökning förekomma i lokaler för skolor och barnomsorg eller utomhus i anslutning till dem. Detta gäller alla tider på dygnet, året runt. Så även på kvällstid när lokalerna är uthyrda för andra verksamheter.

Tänk på att cigaretttrök finns kvar i utandningsluften i cirka 30 minuter efter rökning och sprids dessutom via kläderna. För allergiska och astmatiska barn kan det därför vara olämpligt att personalen röker.

Närhet till djur

Med hänsyn till bland annat allergier och luktproblem bör lokaler för barnomsorg och skola inte vara belägna intill djurhållning, till exempel häststall och ladugårdar. Bedömning av vad som kan räknas som rimligt avstånd görs i varje enskilt fall.

Magnetfält

I närheten av kraftledningar, ställverk, nätstationer och andra elinstallationer som genererar elektromagnetiska fält kan magnetfältsnivån vara förenad med hälsorisk.

Störningar från barnomsorgslokal i lägenhet

Det är inte lämpligt att ha en barnomsorgslokal i direkt anslutning till bostadslägenheter. Ljudisoleringen måste i sådana fall vara tillräcklig så att Socialstyrelsens riktvärden för buller inte överskrids i de angränsande bostäderna.

Trafikbuller och luftföroreningar

Skolor, förskolor och fritidshem bör inte placeras vid kraftigt trafikerade gator eller nära industrier och större garage. Dessa kan ge störningar i form av luftföroreningar och buller.

Avfall

Man kan spara mängder energi och naturresurser genom att producera varor och produkter av återvunnet material samt el och fjärrvärme av utsorterat brännbart avfall. Det är en av anledningarna till att avfall ska hanteras enligt miljöbalken och den lokala renhållningsordningen.

Hushållsavfall

Till hushållsavfall räknas även det avfall som uppstår i en verksamhet och som är jämförligt med avfall som kommer från hushåll. Exempel på hushållsavfall är köksavfall och städavfall. Hushållsavfall hämtas av Storumans kommun.

Väljer ni att själva kompostera matavfall som uppstår hos er ska detta anmälas till miljö- och samhällsbyggnadsnämnden.

Förpackningar och tidningar

Förpackningar och tidningar får inte slängas i hushållsavfallet. Dessa ska sorteras ut från övrigt avfall och lämnas till återvinningscentral.

Grovavfall

Grovavfall är sådant avfall som uppkommer i hushållet men som är för tungt eller skrymmande att samla i ordinarie säck eller kärl. Exempel på grovavfall är uttrangerade möbler och grova emballage. Grovavfall lämnas till återvinningscentral mot en avgift. Större mängder avfall får endast transporteras av transportör med tillstånd.

Farligt avfall

Farligt avfall ska hållas skilt från övrigt avfall och förvaras så att obehöriga inte kan få tillgång till det. Till farligt avfall räknas städ- och rengöringskemikalier, laboratoriekemikalier, färg-, lack- och limrester. Även elektriska apparater, batterier, lysrör, glödlampor och lågenergilampor som innehåller kvicksilver räknas som farligt avfall.

Verksamheter får lämna farligt avfall till kommunens återvinningscentraler mot en avgift eller så ska det hämtas av en transportör som har tillstånd att köra farligt avfall. Små mängder farligt avfall får man som verksamhetsutövare själv transportera direkt till godkänd behandlingsanläggning efter att anmälan till Länsstyrelsen Västerbotten har gjorts.

Livsmedelsverksamhet

Livsmedelverksamheten i förskolor, fritidshem och skolor ska vara registrerad hos miljö- och samhällsbyggnadsnämnden. Nya verksamheter ska ha skickat in en anmälan om registrering minst 14 dagar innan verksamheten startar. Om verksamheten får dricksvatten från en annan anläggning än en kommunal dricksvattenanläggning ska även brunnen registreras.

Verksamheter som serverar lättare frukost, mellanmål och frukt ska också registreras. Ansvaret att uppfylla lagstiftningen och kravet på egenkontroll finns även för dessa små verksamheter.

För mera information om livsmedelshantering kontakta oss på miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen på telefon 0951- 140 74.

Checklista för egenkontroll

Här har vi samlat några frågor som kan vara en hjälp i det förebyggande arbetet.

Kunskap

- *Räcker våra kunskaper för att följa gällande bestämmelser?*
- *Vilken kompetens finns i verksamheten?*
- *Inom vilka områden behöver vi förstärka och ta in kompetens? Hur gör vi det?*
- *Tas tillräcklig hänsyn till personer som har allergier eller annan överkänslighet?*

Ansvar

- *Är det organisatoriska ansvaret fördelat inom verksamheten?*
- *Är ansvarsfördelningen mellan verksamheten (förskolan, skolan, fritidshemmet) och fastighetsägaren klarlagd och dokumenterad?*
- *Vem ansvarar för kontinuerlig uppföljning och utvärdering av egenkontrollen?*
- *Vilka risker för hälsan eller miljön medför vår verksamhet?*

Dokumentation

- *Har vi samlat all lagstiftning på ett överskådligt och lättbegripligt sätt?*
- *Har rektor och lokalansvarig en förteckning över alla föreskrifter?*
- *Finns förteckning över maximal personbelastning för alla rum?*
- *Finns det ett skriftligt städschema som omfattar samtliga utrymmen?*
- *Är dokumentationen av egenkontrollen tillräcklig?*
- *Är radongashalten kontrollerad i lokalen? Har vi dokument från kontrollen?*
- *Finns protokoll från senaste ventilationskontrollen?*

Rutiner

- *Har vi rutiner för systematisk hantering av klagomål?*
- *Hur ser vi till att personalen får kunskap och information om våra rutiner och vårt ansvar?*
- *Finns rutiner för olycksfall och tillbud till exempel allergireaktioner? Är de dokumenterade?*
- *Hur hushållar vi med energi och råvaror? Har vi rutin för det?*
- *Finns det rutiner för hantering av avfall?*
- *Uppkommer farligt avfall i verksamheten och följs reglerna för detta?*
- *Har vi rutiner för riskinventering av bullerkällor och åtgärder?*
- *Är rutinerna för hygien, daglig städning och storstädning komplett?*
- *Vilka rutiner finns vid eventuella driftstörningar, till exempel haveri i ventilationsanläggningen?*
- *Hur säkerställer vi att inomhustemperaturen är tillfredställande?*
- *Finns det rutiner för att förebygga fuktskador?*
- *Har vi rutiner för kontroll av varmvattentemperaturen?*
- *Finns det rutiner för hantering av kemiska produkter?*
- *Är de kemiska produkterna rätt märkta?*
- *Finns det säkerhetsdatablad för de kemiska produkterna tillgängligt?*
- *Förvaras kemikalier på rätt sätt?*
- *Finns det några kemiska produkter som kan bytas ut mot mindre skadliga?*

Mer information

Nedan följer lite information om vart man kan läsa mera.

Listan är inte komplett och kan med kort varsel snabbt förändras. Viktigt att kontinuerligt kontrollera när lagstiftningen uppdateras.

www.notisum.se

- Miljöbalken (SFS 1998:808)
- Förordning om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (SFS 1998:899)
- Förordning om verksamhetsutövares egenkontroll (SFS 1998:901)
- Tobakslagen (SFS 1993:581)
- Avfallsförordningen (SFS 2011:927)

www.folkhalsomyndigheten.se

- Inomhusmiljön i skolan- Nationellt tillsynsprojekt
- Ventilation (FoHMFS 2014:18)
- Radon inomhus (FoHMFS 2014:16)
- Temperatur inomhus (FoHMFS 2014:17)
- Fukt och mikroorganismer (FoHMFS 2014:14)
- Buller inomhus (FoHMFS 2014:13)
- Höga ljudnivåer (FoHMFS 2014:15)
- Bullret bort, en liten handbok om god ljudmiljö i förskolan
- Städning i skolor, förskolor och fritidsgårdar (FoHMFS 2014:19)
- Allergi i skola och förskola
- Smitta i förskolan – Utbildningsmaterial
- Hygien, smittskydd och miljöbalken – objektburen smitta

www.boverket.se

- Information om legionella
- Har du legionellabakterier i dina vattenledningar? Utgivningsår 2000, ISBN-nummer: 91-7147-585-0
- BFS 2011:6 Boverkets byggregler (uppförande och ändring)

www.naturvardsverket.se

- Naturvårdsverkets allmänna råd om egenkontroll

www.kemi.se

- Farliga kemiska produkter – läs märkningen på förpackningen

www.livsmedelsverket.se

- Livsmedelsverkets föreskrifter och Europaparlamentets och rådets förordning om hantering av livsmedel

www.allergironden.se

- "Allergironden" är ett verktyg som har tagits fram för att identifiera allergirisker i miljön. Den fungerar som en checklista och kan med fördel användas i samband med skyddsronden.

www.miljosamverkan.se

startsidan > publikationer > hälsoskydd

- "Kontrollrond för skola och förskola" är ett verktyg med en checklista avseende miljö, hälsa och säkerhet, inklusive arbetsmiljö och allergifrågor. Checklistan är sammanställd av Miljosamverkan i Västra Götaland.

www.storuman.se

- Blanketter för ansökan och tillstånd